

Realizace institutu vykázání z pohledu pracovníků řešících domácí násilí

Martin Soukeník

Bakalářská práce
2007



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin SOUKENÍK**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Realizace institutu vykázáni z pohledu pracovníků řešících domácí násilí**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Zmapovat institut vykázáni jako nově zaváděnou možnost opatření při řešení domácího násilí

Teoretická část:

Operacionalizace -- objasnění klíčových pojmů

Přiblížení problematiky domácího násilí a institutu vykázáni

Praktická část: Využitím kvantitativní metodologie se pokusím získat náhled na institut vykázáni očima v něm zainteresovaných pracovníků pomáhajících profesí na Zlínsku.

Předpokládaná technika - řízený rozhovor, zpracování dat -- třídění prvního a druhého stupně, tabulka četností.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ, L. Kriminální psychologie. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

SPURNÝ, J. Psychologie násilí. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.

Zákon č. 135/2006 Sb.

<http://www.bkb.cz>

<http://www.domacinasili.info>

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zuzana Pacáková

Ústav pedagogických věd


Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007



Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka



prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Obecně tato práce osvětluje základy problematiky domácího násilí, přibližuje charakteristické rysy a projevy účastníků domácího násilí a popisuje jeho jednotlivé podoby, přičemž klade důraz na neomluvitelnost a často zdánlivou neřešitelnost takového problému. Dále pak udává zakotvení tohoto druhu násilí v zákonných normách a specifikuje jejich změny vzniklé zavedením zákona nového. Hlavně se však jedná o snahu získat na tyto změny a jejich důležitost a využitelnost co nejširší náhled ze strany přímo zainteresovaných pracovníků, převážně zasahujících policistů a pracovníků intervenčních center.

Klíčová slova:

násilí, domácí násilí, stalking (pronásledování), vykázání, oběť, pachatel, metoda SARA

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Generally this work includes dilemma of domestic violence characteristic features and acts of manifest of all its parts description of different kind of violence, where are emphasised unforgivable and irresolvable problems basic phase it this part of law . In this part of law are specific alternations of importace of information from wide insight , directly to the interest of policemen and people from crisis intervention groups.

Keywords:

violence, domestic violence, stalking (persuit), ejection, victim, offender, SARA method

Rád bych co nejsrdečněji vzdal dík všem pedagogickým pracovníkům a stejně tak i ostatním mnohem vzdělanějším lidem, se kterými jsem v průběhu mých dosavadních studií a životních zkušeností přišel do kontaktu a kterým vděčím za ochotné a trpělivé předávání svých cenných znalostí. To díky nim jsem teď na dosah získání bakalářského titulu.

Zároveň chci také poděkovat všem, kteří se mnou při tvorbě této práce ochotně spolupracovali.

V žádném případě však nesmím opomenout ani svou rodinu, své spolužáky, přátele a další blízké, bez jejichž podpory bych se až sem nejspíš nedopracoval.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	11
1.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ÚČASTNÍKŮ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	12
1.1.1 Oběť (osoba ohrožená domácím násilím)	12
1.1.2 Pachatel (agresor, násilník)	14
1.1.3 Děti - opomíjené oběti domácího násilí	15
1.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	17
1.2.1 Fyzické násilí	18
1.2.2 Psychické násilí	18
1.2.3 Sexuální zneužívání	18
1.2.4 Sociální izolace	18
1.2.5 Finančně-ekonomické násilí	20
1.2.6 Emocionální násilí	20
1.2.7 Slovní násilí	20
1.2.8 Spirituální násilí	20
1.2.9 Homofobní násilí	20
1.2.10 Imigrační násilí	20
1.2.11 Destruktivní činy	21
2 VYKÁZÁNÍ	22
2.1 ZÁKON Č. 135/2006 SB., VYKÁZÁNÍ ZE SPOLEČNÉHO OBYDLÍ A ZÁKAZ VSTUPU DO NĚJ	25
2.1.1 Část první – změna zákona č. 283/1991 Sb., O Policii České republiky, v jeho aktuálním znění	25
2.1.2 Část druhá – změna zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu, v jeho aktuálním znění	26
2.1.3 Část třetí – změna zákona č. 140/1961 Sb., Trestního zákona, v jeho aktuálním znění	27
2.1.4 Část čtvrtá – změna zákona č. 100/1988 Sb., O sociálním zabezpečení, v jeho aktuálním znění	27
2.1.5 Část pátá – změna zákona č. 114/1988 Sb., O působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, v jeho aktuálním znění	27
2.2 METODA SARA	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 REALIZACE INSTITUTU VYKÁZÁNÍ	30
3.1 DESKRIPTIVNÍ VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	30
4 VÝZKUM	31
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	37
SEZNAM PŘÍLOH	38

ÚVOD

Myslím si, že již v dobách, kdy člověk ještě nemohl být považován za myslícího, inteligentního a společenského tvora v pravém slova smyslu, se v něm nacházela agrese a útočnost. Od chvíle, kdy na něj takto pohlížet lze, už se agrese a útočnost ovšem nedá považovat za nutnost k přežití jako u zvířete, ale i přesto se mnozí jedinci obdobným způsobem projevují i dnes. Nejde však o bezmyšlenkovitý a pudový projev nelibosti nebo snahu o zachování vlastní existence, nýbrž v dnešní téměř globální společnosti často o vypočítavý a zákeřný čin.

Od pradávných dob lidský mozek doznal až neuvěřitelných změn, a proto člověk civilizovaný a skutečně rozumný se již poučil, že násilí nikam nevede a nic neřeší. Zde by se dalo použít známé rčení „násilí plodí násilí“. Snad až na výjimky proto lidská společnost postavila násilí mimo obecně uznávanou normu a to jak morální, tak i zákonnou.

Jak ale řešit tzv. zkratové situace, kdy intenzita emocí převýší rozumovou složku člověka? Nejčastějším jevem v souvislosti s touto problematikou jsou pak konflikty mezi lidmi se silným citovým poutem, ve kterých nenaplněná očekávání a zklamání mohou vyústit v agresi až napadání a silný pozitivní cit, tedy láska, přerůst v nenávist a opovržení.

I když tím nejpevnějším pojátkem nemusí být zrovna citová vazba, existuje velká spousta příležitostí, kdy se útočnost jednoho člověka přenesou v utrpení někoho jiného a to bez ohledu na to, jestli je to člověk blízký, rodinný příslušník, spolubydlící nebo snad náhodný kolemjdoucí.

Násilí však nelze v žádném případě tolerovat nebo přehlížet. A to jak vůči nám samotným či mezi dvěma cizími lidmi, tak ani mezi sociálními skupinami, rasami, národy a už vůbec ne mezi lidmi, kteří jsou na sebe navzájem odkázáni a měli by si být svým způsobem oporou. Je asi důležité položit si otázku: „Jak se vůbec násilí dostalo do úzkého kruhu soukromí, který nás má naplňovat pocitem bezpečí?“ Ale mnohem důležitější je se tomuto problému, vzniklému mezi společně žijícími lidmi a nesoucímú název *Domácí násilí*, postavit čelem a konečně do něj vstupovat, bránit mu a chránit tak bezmocné trpící oběti, ať už je jimi kdokoliv.

V první polovině své práce proto hodlám co nejvýstižněji nastínit problematiku domácího násilí obecně a následně i specifikovat institut vykázání jako nově zavedenou možnost zákonného opatření při jeho řešení. Praktická část by mi pak měla pomoci získat náhled na

tyto skutečnosti očima lidí, jejichž profese s domácím násilím a jeho řešením velmi úzce souvisí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

„Pod pojmem domácí násilí se většinou rozumí stupňující se opakované násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manželi nebo partnery. Problém domácího násilí však lze pojmut v jeho širším významu – rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou“ [online] <http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/uvod%20do%20problematiky%20domaciho%20nasili.htm> [cit. 2007-02-20].

Většinu z nás se proto asi nebude zdát normální, že ještě v druhé polovině dvacátého století bylo domácí násilí považováno za věc soukromou a nikdo se tedy do úzkého rodinného kruhu nevměšoval. Bohužel, byly tak přehlíženy skutečnosti, které si člověk s kvalitním sociálním zázemím v bezpečí svých nejbližších nedokáže představit ani v těch nejhorších nočních můrách. K prvním změnám došlo totiž teprve v šedesátých letech v USA v souvislosti s feministickým hnutím a u nás je domácí násilí za trestný čin považováno až od roku 2004.

Vzhledem k tomu, že se jedná o kriminalitu latentní, tedy skrytou vnějšmu okolí, je pro pracovníky potýkající se s touto problematikou na profesní úrovni velmi těžké získat o tomto nepřípustném jednání jakoukoliv informaci. Mnohdy totiž tuto lidskou tragédii nejsou schopni zaregistrovat ani lidé z blízkého okolí rodiny, tzn. širší příbuzenstvo, rodinní přátelé a známí, sousedé. Velká část běžné populace není schopna ani postřehnout náznaky toho, že je něco v nepořádku, jiní mohou pochybovat, ale že se jedná o protizákonné jednání s určitými znaky si vědomi nejsou. A ten zbytek předstírá nevidomost či nezájem.

Existuje několik forem domácího násilí, avšak detaily vedoucí k jeho odhalení jsou pro laickou veřejnost neznámé, tudíž ve spoustě případů lidé ani neví, že jsou svědky něčeho, co by neměli přehlížet. Pro nejzákladnější rozdělení by se tedy dalo použít policejní rozčlenění domácího násilí v USA [online] <<http://www.domacinasili.info>> [cit. 2007-03-06]:

- Intimní - domácí násilí mezi intimními partnery - nezáleží zda vztah v současnosti trvá či již byl ukončen (manželé, intimní přítel či přítelkyně, partneri mající spolu dítě, homosexuální partneři)

- Neintimní - domácí násilí mezi členy domácnosti - rodiny, jež nemají mezi sebou intimní vztah, ale obývají společně jeden byt nebo dům. Násilí je zaměřeno na děti, sourozence, popř. rodiče, prarodiče nebo širší rodinu.

Pokud bychom chtěli přejít ke konkrétním podobám domácího násilí, je třeba použít detailnější rozdělení jeho forem. Jedná se o domácí násilí „fyzické, psychické, sexuální, sociálně izolační, finančně-ekonomické, emocionální, verbální, spirituální, homofobní, imigrační a destruktivní činy“ [online] <http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/formy%20dn.htm> [cit. 2007-03-06].

Abychom se dostali ke specifikám domácího násilí v jeho jednotlivých podobách, považují za nezbytné nastínit osobnost aktérů domácího násilí podle jejich rolí.

1.1 Obecná charakteristika účastníků domácího násilí

Každý, kdo je v přímém kontaktu s domácím násilím, má jisté osobní předpoklady (vrozené i získané) pro to, aby hrál v danou situaci konkrétní společenskou úlohu. Tyto předpoklady vyplynou na světlo většinou právě v souvislosti se vznikem první krizové situace a definují pak roli jednotlivých aktérů pro případné další interpersonální komplikace.

1.1.1 Oběť (osoba ohrožená domácím násilím)

Obětí domácího násilí může být kdokoliv: manžel, manželka, druh, družka, bývalí manželé dále žijící ve společném bytě, děti, senioři žijící se svými potomky nebo osoby zdravotně postižené a odkázané na pomoc blízkých osob. 95% obětí jsou však ženy [online] <<http://www.donalinka.cz>> [cit. 2007-03-06].

„Oběti, jak muž tak žena, mohou mít některý z těchto rysů či vlastností:

- Cítí se sociálně izolovaní, opuštění, rozpolcení, zmatení.
- Trpí pocity viny, obvinují se z vyprovokování a zodpovědnosti za násilí.
- Mají pocit bezmoci a pocit, že nemají kontrolu nad danou situací.
- Jsou v rozpacích pokud mají přiznat, že jsou týráni nebo že zůstávají v násilném vztahu.
- Trpí nízkým sebevědomím, věří v to, že nejsou schopni přežít bez cizí pomoci.

- Věří v mýty o domácím násilí, věří v tradiční stereotypní role muže a ženy.
- Popírají hněv zapříčiněný týráním, ale jsou schopni vybuchnout kvůli maličkostem.
- Často jsou v depresi a nebo se bojí.
- Upřednostňují potřeby dalších členů rodiny před svými potřebami.
- Mají pocit bezmoci a neexistence možností řešení.
- Zažívají stresové reakce s psychologicko - fyziologickými komplikacemi.

Několik dalších indikátorů domácího násilí při práci s obětí:

- Časté návštěvy u lékaře.
- Zranění na několika místech.
- Potíže s trávicím traktem a žaludkem.
- Bulimie, anorexie.
- Deprese, sebevražedné myšlenky, úzkostlivost.
- Důkazy o sexuálním násilí“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obeti%20profil.htm>[cit. 2007-03-20].

Při kontaktu s Policií ČR, jako první státní institucí, která se primárně podílí na řešení konkrétních případů domácího násilí, může oběť působit na policisty i tak, že se na první pohled zdá celá záležitost zanedbatelná či smyšlená. Tzn. že její výpověď se může zdát nerosumitelná, zmatená a výroky či tvrzení oběti si mohou odporovat. Stejně tak může být oběť vystrašená a působit nejistě až „hystericky“. Má většinou tendence minimalizovat rozsah a následky vytrpěného násilí a někdy dokonce s vysvětlením pachatele souhlasí a brání ho. I to je nejspíš důvod, proč taková žena volá většinou policii a staví se proti své „naučené bezmocnosti“ až ve chvíli, kdy se začíná bezprostředně a neúnosně bát o sebe a své děti. Oběť totiž velmi často pocítuje na svém trýzniteli závislost a má pocit, že bez něj nedokáže žít – tzv. Stockholmský syndrom. Nečinnost oběti může být také způsobena neutuchající nadějí, že už se násilí nebude opakovat. Tuto víru podporuje a živí právě pachatel, který bezostyšně slibuje nápravu či ukazuje svou lepší stránku v podobě vstřícných gest nebo dáreků.

„Dopad domácího násilí na oběť:

- zvýšená psychická zranitelnost
- ztráta sebevědomí
- ztráta životních iluzí, o které se opírá duševní stabilita
- pocit bezmoci
- intenzivní pocit viny, sebeobviňování
- nápadná oddanost vůči trýzniteli (u dětí se v této souvislosti používá i výraz „psí oddanost“)
- emocionální labilita
- vymizení radosti ze života, ztráta osobních perspektiv
- získaná nedůvěra ve vlastní síly“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obeti%20dopad.htm>[cit. 2007-04-10].

1.1.2 Pachatel (agresor, násilník)

L.Čírtková (1998, s. 69) uvádí: „Obecná typologie rozlišuje 5 základních typů osobnosti pachatele, do kterých lze zařadit kriminální populaci. Jsou to:

- socializovaný (normální) typ
- neurotický typ
- psychopatický typ
- mentálně nedostačivý typ
- psychotický typ.“

Pachatelem domácího násilí může být kterýkoliv z těchto typů kriminálních osobností. Profil pachatele domácího násilí však neodpovídá jednoznačně ani jeden z nich. Základní typologii pachatelů domácího násilí tak ve svých materiálech rozčleňuje občanské sdružení Bílý kruh bezpečí na 4 skupiny pachatelů [online]<<http://www.bkb.cz>>[cit. 2007-04-10]:

- pro okolí slušný člověk, ale doma násilník (dvojitá tvář)

- stresovaný slaboch (spouštěčem může být nějaká krize, kdy sám potřebuje podporu a oběť je pro něj odreagování)
- osoba poznamenaná alkoholismem
- nenapravitelný násilník, projevující se sociálním sadismem

Pro pachatele domácího násilí je příznačné, že vnějším okolím bývá nejčastěji tento člověk vnímán jako spořádaný jedinec a ve své podstatě slušný spoluobčan, milující a laskavý otec, manžel atd., který odmítá násilí.

Jeho jednání je tedy motivováno buď vynucováním něčeho jinak nedosažitelného, nebo může být odplatou, a to i na někom jiném, než byl ten, kdo způsobil křivdu. V obou případech je důsledkem frustrace některé potřeby násilníka. Domácího násilí se dopouštějí osoby, které k němu mají konstituční sklon, případně které násilné řešení neshod zažily v původní rodině (Matoušek, 2003).

Ze seminářů a přednášek na téma domácí násilí, které jsem v průběhu svých studií absolvoval, si pamatuji od svých vyučujících mnohé informace, jejichž zdroje pro mne zůstaly utajeny. Nicméně jsou dosti podstatné, protože nejlépe vystihují jednání pachatele.

Při domácím násilí je typické, že pachatel dobrovolně a bez obav zůstává na místě činu (doma), protože neočekává žádné následky, naopak oběť hledá únik. Pachatel dokáže velmi klidně a sebejistě popírat veškerá obvinění a umí výborně zlehčovat situaci. Na první pohled se může zdát sympatičtější než oběť a snaží se u policistů (jako první zákonné instance) najít porozumění. Své chování často vysvětluje jako „normální“ reakci na chyby oběti, jako nějaký „zkrat“, nebo se ospravedlňuje např. žárlivostí či alkoholem. V žádném případě však nepřipouští možnost, že by byl pachatelem domácího násilí. Hovoří o takové situaci jako o hádce, neshodě nebo konfliktu. V naprosté většině případů jde o muže. Násilí mu slouží k udržování pocitu nadvlády, případně k odreagování frustrace (Matoušek, 2003).

1.1.3 Děti - opomíjené oběti domácího násilí

Klasický a nejčastější model domácího násilí definuje jako pachatele muže a ženu jako oběť. Velká část domácností, kde se násilí odehrává, má však více než jen tyto dva obyvatele (hlavní aktéry). Ve spoustě případů se tak do role pozorovatele (popř. oběti) dostávají děti. Zanedbávání dítěte je jakýkoliv druh nedostatku péče, který dítěti způsobuje vážnou

újmu (Matoušek, 2003). Myslím tedy, že u domácího násilí není ve většině případů o negativním dopadu na psychiku dítěte žádných pochyb.

Pokud dospělý člověk (obzvláště pak rodič) výrazně překročí hranice „normality“ mezilidských vztahů v interakcích s dítětem, může to u dítěte vzbuzovat pocit viny a následně i úzkosti, protože si vytváří svůj obraz o světě bez řádu (Vodáčková, 2002), což se může projevit např. častou absencí ve škole. Jinými následky může být třeba agrese či ztráta empatie apod., záleží to hodně i na individuálních předpokladech jedince a jeho zkušenostech a pozici při domácím násilí. V dospělosti pak toto dítě může mít samo sklony k násilnému chování či naopak tendence najít si problematického partnera, kterého bude chtít „napravit“.

Výzkumy dokazují, že důsledkem dlouhodobějšího působení násilí na lidskou psychiku může být negativní až úzkostný pohled na svět, tendence přeceňovat reálné nebezpečí (vidíme nebezpečí všude), snížení citlivosti na vnímání a rozlišování násilných projevů, celkové otupení a přivyknutí danému stavu, zvýšení tolerance k násilí a mnohdy až k zařazení prvků násilí do repertoáru vlastního chování (Spurný, 1996).

„Dopad domácího násilí na děti:

- Zaostávání v rozvoji u dětí do 3 let
- Agresivní chování dětí
- Strach a přehnaná poslušnost
- Strach a nedůvěra ve vztazích s nejbližšími
- Rozpolcenost - na čí stranu se při konfliktu postavit (kterého rodiče si vybrat)
- Problémy s rozpoznáváním, které chování je správné a které je neakceptovatelné
- Problémy s autoritami
- Chování se podle zaběhnutých návyků - neschopnost změny
- Únava ve škole + nevhodné chování ve škole
- Psychosomatické problémy
- Zvýšené riziko sebevraždy
- Zvýšené riziko zneužívání drog a alkoholu“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obed%20dopad.htm>[cit. 2007-04-10].

1.2 Formy domácího násilí

Každá z jednotlivých podob domácího násilí má svá specifika, která toto rozdělení definují, avšak všechny tyto formy mají několik klíčových znaků, které jsou pro ně společné.

„Co je domácí násilí

Domácí násilí je fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod.

- ke kterému dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu veřejnosti,
- intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a
- u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah;
- (širší pojem „násilí v rodině“ zahrnuje také násilí páchané na dětech a násilí páchané na seniorech).

Co není domácí násilí

- spor
- jednorázový incident
- vzájemné potyčky mezi partnery

Domácí násilí je jednostranné, agresor a oběť si nikdy nemění role!“ [online]<http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=298>[cit. 2007-04-03].

„Rizikové faktory doprovázející vznik domácího násilí mezi blízkými osobami:

- vynucená sociální izolace
- finanční závislost na partnerovi
- péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené
- zdravotní postižení a omezení

- vyšší věk a bezmocnost seniorů
- přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu
- nevládnuté rodičovství a výchova dětí
- závislosti násilné osoby“

[onli-

ne]<http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=355>[cit. 2007-04-03].

1.2.1 Fyzické násilí

Je jakýkoliv fyzický útok na oběť, popř. její blízké či dokonce zvíře. Nejčastěji se jedná o bití, facky, kopance, škrcení, rány pěstí či jiné fyzické útoky, ohrožování zbraní apod. [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.2 Psychické násilí

Je vlastně jakékoliv jednání, které může negativně působit na psychický stav člověka, tj. nadávky, obviňování, pokořování a ponižování, zesměšňování ve společnosti, vyhrožování fyzickým násilím, zastrasování, odepírání spánku či potravy, vydírání sebevraždou apod. [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.3 Sexuální zneužívání

Jedná se o vynucování pohlavního styku, znásilnění, donucení k sexu či sexuálním praktikám, které oběť odmítá, násilím, výhrůzkami nebo nátlakem. Může jít ale také o ponižování partnera (partnerky) během sexu, sexuální hrátky přesahující do stadia útoku nebo použití manipulace či předstírání rozladěnosti za účelem vynucení sexu [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.4 Sociální izolace

Může se projevat bráněním v návštěvách rodiny či přátel, sledováním telefonátů, pronásledováním, nečekanými "kontrolními" návštěvami či telefonáty. Pachatel se dále může projevat i takto:

- „násilník se snaží odizolovat partnerku od všech zdrojů,

- pokud má mužské kamarády - “je kurva”.
- pokud má ženské kamarádky - “je lesba”.
- pokud má blízký vztah s rodinou, “schovává se za mamčinu sukni”.
- o lidech, kteří se oběti snaží pomoci - “nepotřebuješ je. Přinášejí jen problémy”.
- může po ni chtít, aby bydleli na venkově, aby neměli telefon, aby nepoužívala auto, aby nepracovala, chodila do školy apod.“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/formy%20dn.htm>[cit. 2007-04-17].

V souvislosti s tímto druhem násilí nesmím opomenout pojem *stalking* (tj. pronásledování). Pachatel je možná k tomuto jednání veden nedůvěrou v partnerku (partnera) a podrobuje tak oběť neustálé kontrole. Nebo je možné přisuzovat tuto, dá se říci posedlost, odmítnutí potenciálního partnera/ky, popř. rozchodu a neodbytnosti. Každopádně je toto obtěžování velmi špatně prokazatelné a je tak bráno poměrně laxně.

V této problematice však nemusí jít nutně o domácí násilí, protože pronásledována může být i osoba, která ke svému „obtěžovateli“ není ve vztahu podmiňujícím použití pojmu domácí násilí. Podle úpravy trestního zákona, kterou navrhnul a v roce 2004 zaslal Ministerstvu spravedlnosti Bílý kruh bezpečí [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17], by se dal stalking definovat takto:

„Pronásledováním se rozumí zejména opakované pronásledování či oslovování jiné osoby, jakož i opakované pozorování či bezdůvodné pobývání poblíž jejího bydliště, pracoviště, popř. jiného místa, kde se zdržuje, dále uskutečňování opakovaných telefonických hovorů, opakované zasilání dopisů, balíků, faxových zpráv, elektronické pošty, SMS zpráv a jiné obdobné jednání, a to přes zjevný nesouhlas osoby, proti které toto jednání směřuje. Pozn.: V případě tzv. pronásledování se tedy jedná o vytrvalé a často obsesivní jednání zaměřené na konkrétní osobu, které je způsobilé v této osobě vyvolat obavy, znepokojení nebo úzkost a strach, tedy systematickou a intenzivní invazi do jejího soukromí, která ji vystraší“ [online]<http://www.domacinasili.info/cze/komentare/vitousova_petra/188_stalking_vitousova/>[cit. 2007-04-17].

1.2.5 Finančně-ekonomické násilí

Většinou se projevuje jako omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na provoz domácnosti či snaha zakázat oběti chodit do práce [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.6 Emocionální násilí

Pachatel ponižuje oběť, přesvědčuje o její podřízenosti a nepotřebnosti, manipuluje s emocemi a city. Může se dokonce pokusit oběť přesvědčit, že je blázen nebo že je sama za násilí zodpovědná [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.7 Slovní násilí

Jedná se opět o ponižování a hlavně o slovní napadání typu: „Beze mne bys nebyla nic.“ Nebo ji nechce nechat v noci spát a neustále ji uráží a za něco nadává [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.8 Spirituální násilí

I listina základních práv a svobod každému zaručuje, že má svobodu víry a vyznání, náboženského i duchovního. Proto je také jakékoliv omezování či potlačování tohoto svobodného vyjádření nebo účasti na náboženských obřadech, v náboženských budovách či snižování kultury oběti považováno za domácí násilí [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.9 Homofobní násilí

Je druh domácího násilí mezi homosexuálními páry, kdy pachatel vyhrožuje oběti vyzrazením její sexuální orientace, nebo ji snižuje. Jedná se o emocionální útlak, který u oběti vede ke strachu ze ztráty rodiny, dětí popř. práce (pokud se o tom dozví), nebo ke strachu z reakcí okolí [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.10 Imigrační násilí

Vyskytuje se mezi společně žijícími lidmi, z nichž jeden je původem cizinec. Násilník oběti vyhrožuje udáním policii, nebo ničí potřebné dokumenty k imigračnímu řízení, popř. zesměšňuje status imigranta [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-17].

1.2.11 Destruktivní činy

Jde o to, že pachatel rozbíjí nebo hází předměty a to nejen ty, které patří oběti [online] <<http://www.domacinasili.info>> [cit. 2007-04-17].

Domácí násilí jako takové se téměř nikdy neobjevuje pouze v jedné z těchto podob, nýbrž většinou se projevuje jako soubor několika druhů násilí úzce spjatých v kruté a ničující trápení všech jím postižených osob. Nejen z tohoto důvodu bylo tedy nezbytné, aby zakročil nadřazený subjekt, v tomto případě stát.

2 VYKÁZÁNÍ

„Dne 1. června 2004 vstoupila v platnost novela trestního zákona (Zákon č. 140/1961 Sb., v aktuálním znění), která umožňuje trestní postih projevů domácího násilí“ [online]<http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=387>[cit. 2007-04-18]. Tato novela tak vložím §215a zavedla do trestního zákona novou skutkovou podstatu trestného činu v souvislosti právě s domácím násilím [online]<<http://www.donalinka.cz>>[cit. 2007-04-18]. §215a trestního zákona o týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě zní:

- „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.“ (§215a zákona č. 140/1961 Sb.)

Pro upřesnění dodávám vysvětlení klíčových pojmů obsažených v tomto paragrafu:

- „Týrání - týká se osob blízkých a jiných žijících ve společném obydlí. Soudní praxe pod tímto pojmem rozumí zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.)
- Společně obývaný byt nebo dům - byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení a prostoru (příslušenství) k nim náležející – byty, ale i rodinné domky, obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení. Neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení, ať už jeho důvodem je jakýkoli titul – vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.“ [online]<http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=387>[cit. 2007-04-18]

Nicméně nejdůležitější je, že tento vsunutý paragraf postihuje charakteristické rysy domácího násilí, tzn. jednání nesoucí znaky týrání, společně sdílený prostor a příbuzenské, rodinné, citové či materiální vazby. Navíc zákony v ČR umožňují, že tento § je schopen postihnout nezávisle na sobě i několik trestných činů, které se při domácím násilí odehrávají. Může totiž fakticky pohlcovat méně závažné trestné činy páchané během domácího násilí, nebo ho lze vyjádřit souběžně spolu s jiným trestným činem (např. znásilnění nebo vraždy).

„Trestné činy, kterých se může dle konkrétních okolností dopustit pachatel domácího násilí:

- §197a Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- §213 Zanedbání povinné výživy
- §215 Týrání svěřené osoby
- §216 Únos
- §219 Vražda
- §221, §222 Ublížení na zdraví
- §231 Omezování osobní svobody
- §235 Vydírání
- §238 Porušování domovní svobody
- §241 Znásilnění“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/zakony.htm>[cit. 2007-04-24].

Jednou z nejpodstatnějších změn je také to, že dříve bylo k trestnímu stíhání (v tomto případě velmi často příbuzné osoby) třeba souhlasu poškozeného (tj. osoby blízké – v tomto případě oběti, která, jak už bylo uvedeno, pachatele může i chránit a omlouvat), kdežto k zahájení stíhání podle §215a není třeba souhlasu poškozeného, což prakticky znamená, že zahájení trestního stíhání fakticky nic nebrání a pachatel tak může dostat, co si zaslouží, tj. trest.

„Trestní stíhání pro některé trestné činy spáchané proti osobám blízkým nelze zahájit nebo v něm pokračovat bez souhlasu poškozeného. Jedná se např. o následující trestné činy:

- § 197a – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- § 221, 223, 224 - ublížení na zdraví
- § 231/1,2 – omezování osobní svobody
- § 235/1 – vydírání
- § 238/1,2 – porušování domovní svobody
- § 247 - krádeže

V případě trestného činu znásilnění je nutný k trestnímu stíhání souhlas poškozeného, pokud byl pachatel manželem či druhem poškozeného. Souhlasu k trestnímu stíhání však v některých případech není zapotřebí, např. je-li poškozeným osoba mladší 15ti let nebo z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností. V případě trestného činu „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě či domě“ dle § 215a není souhlasu poškozeného k trestnímu stíhání zapotřebí!“

[online]<http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/zakony.htm>[cit. 2007-04-24]

Jen pro zpřesnění uvádím ještě další trestné činy, k jejichž spáchání může v souvislosti s domácím násilím docházet. Jsou to: maření výkonu úředního rozhodnutí; křivé obvinění; křivá výpověď; nedovolené ozbrojování; výtržnictví; ohrožování mravnosti; pomluva; ohrožování mravní výchovy mládeže; podávání alkoholických nápojů mládeži; rvačka; účast na sebevraždě; útisk; pohlavní zneužívání; soulož mezi příbuznými; krádež; neoprávněné užívání cizí věci; neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru; poškozování cizí věci [online]<<http://www.domacinasili.info>>[cit. 2007-04-24].

V souvislosti se schválením zákona č. 135/2006 Sb. a zavedením institutu vykázání, jako nové formy zásahu proti domácímu násilí, tak došlo ke změnám několika důležitých zákonů.

2.1 Zákon č. 135/2006 Sb., Vykázání ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj

Samotný zákon je rozdělen na 5 částí, ve kterých jsou jasně stanoveny všechny změny jednotlivých zákonů, se nimiž tato norma úzce souvisí, a část šestou, která udává účinnost tohoto zákona, tj. od 1. 1. 2007.

2.1.1 Část první – změna zákona č. 283/1991 Sb., O Policii České republiky, v jeho aktuálním znění

Klíčové změny v zákoně o Policii ČR jsou se zavedením vykázání naprosto neodmyslitelné a tyto změny proběhly hlavně formou vložení §21a až 21d, které pojednávají o:

- Podmínkách vykázání – policista může osobu podezřelou z páchaní domácího násilí vykázat, pokud lze důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě či zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti (zejména s ohledem na předchozí útoky).
- Místě zákazu – pachatele lze vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou a z jeho bezprostředního okolí.
- Obsahu zákazu – pachatel je povinen neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje a zároveň pro něj platí zákaz návratu.
- Době trvání zákazu – tato doba je 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí a nelze ji zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Pokud však ze strany oběti dojde k podání návrhu na vydání předběžného opatření podle §76b Občanského soudního řádu o zákazu přiblížení, prodlužuje se lhůta deseti dnů až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu.
- Účinnosti a povaze rozhodnutí – rozhodnutí o vykázání je účinné od okamžiku prokazatelného sdělení osobě, proti které směřuje, a není-li tato osoba přítomna zákroku, tak od okamžiku, kdy se o svém vykázání dozví. Toto rozhodnutí se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž se nevyžaduje souhlas ohrožené osoby.
- Dalších povinnostech policisty, vyplývajících ze specifik jeho profese - např. pokud nehrozí nebezpečí z prodlení, je policista povinen zajistit přítomnost nezúčast-

něné osoby. Nebo o povinnostech sepsat úřední záznamy, kontaktovat příslušné intervenční centrum či orgán sociálně právní ochrany dětí, popř. zajistit lékařskou pomoc nebo v některých případech také uvědomit zaměstnavatele pachatele.

V tomto zákoně došlo ještě k několika drobným úpravám, které jsou ovšem ve své podstatě naprosto zanedbatelné.

2.1.2 Část druhá – změna zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu, v jeho aktuálním znění

Tento zákon prošel také několika menšími úpravami, ale klíčové změny přineslo vložení §76b a §273b, ve kterých jsou obsaženy podrobnosti týkající se vydání předběžného opatření o zákazu přiblížení pachatele k ohrožené osobě. Zejména pak o době trvání pobytu pachatele mimo společné obydlí (§76b) a detailech spojených s výkonem rozhodnutí (§273b).

Zjednodušeně se dá říci, že tímto předběžným opatřením lze při předchozím vykázání pachatele policií prodloužit pobyt agresora mimo společné obydlí až na dobu jednoho měsíce od skončení stanovené lhůty deseti dnů, bez předcházejícího vykázání policií na dobu jednoho měsíce od vykonatelnosti rozhodnutí. Bude-li řízení v této věci zahájeno ještě před skončením tohoto stanoveného měsíce, tak na návrh navrhovatele může soud po zvážení okolností toto opatření prodloužit až do doby, než o něm bude rozhodnuto. Nejpozději však předběžné opatření zaniká uplynutím jednoho roku od jeho nařízení.

Soud, který nařídil předběžné opatření o vykázání je také příslušný zajistit jeho bezodkladné plnění a to tak, že „soud v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný (pachatel) drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání předběžného opatření podle § 76b pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání“ (§273b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.).

2.1.3 Část třetí – změna zákona č. 140/1961 Sb., Trestního zákona, v jeho aktuálním znění

Zde se jedná pouze o minimální změnu, která stanovuje trestnost závažného nebo opakovaného jednání, které by mařilo výkon rozhodnutí o vykázání a to i osobou, která byla při domácím násilí obětí.

2.1.4 Část čtvrtá – změna zákona č. 100/1988 Sb., O sociálním zabezpečení, v jeho aktuálním znění

Podstata změny tohoto zákona je ve vložení §74a a 74b, které udávají:

- §74a - povinnost bezprostřední individuální psychologické a sociální pomoci ambulanti nebo azylové povahy osobám ohroženým při domácím násilí a následné pomoci sociální, lékařské, psychologické a právní (včetně spolupráce a vzájemné informovanosti mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi). Pro poskytování této pomoci je zřízeno v České republice 15 intervenčních center, která plní úlohu koordinace mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci. Současně také zmiňuje diskretnost a mlčenlivost zaměstnanců intervenčních center.
- §74b – tato část říká, že intervenční centrum převážně poskytuje pomoc z podnětu Policie ČR (tj. opis rozhodnutí o vykázání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech) nebo na žádost osoby ohrožené násilným chováním i bez podnětu policie. Dále pak stanovuje povinnost a podrobnosti kontaktu intervenčního centra s ohroženou osobou a povinnost oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.

2.1.5 Část pátá – změna zákona č. 114/1988 Sb., O působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, v jeho aktuálním znění

Tato část zákona upravuje pouze problematiku začlenění intervenčních center do systému orgánů sociálního zabezpečení a jejich působnosti.

Všechny informace obsažené v části 2.1 (tj. části prezentující zákon č. 135/2006 Sb.) jsou čerpány přímo ze samotného zákona.

Vzhledem k tomu, že ve všech případech jsou příslušníci Policie ČR těmi, kdo přijíždí zasahovat na místo, kde se domácí násilí odehrává, jako první a jsou tak vystaveni obrovskému tlaku a mnohdy manipulaci ze strany účastníků domácího násilí, je naprosto zřejmé, že právě oni jsou ti, kdo musí zakročit a na místě se správně rozhodnout, jak budou postupovat. A bez ohledu na vlastní schopnost se může stát, že si prostě nebudou jisti v tom, jak reagovat. Proto byla také v souvislosti se zavedením institutu vykazání vytvořena specialisty pomocná metoda, která by zasahujícím policistům měla usnadnit práci v rozpoznávání příznaků domácího násilí, rozdělení rolí a identifikaci momentálně viditelných důkazů. Tato metoda dostala název SARA.

2.2 Metoda SARA

Jedná se o metodu strukturovaného odborného přístupu, kterou pro využití v ČR adaptoval se souhlasem autorů Bílý kruh bezpečí. Celý originální název této metody zní „Spousal Assault Risk Assessment“ a jde o soubor patnácti otázek typu „ano X ne“ rozdělených na 3 základní sekce (přičemž 2 části se týkají násilné osoby a 1 se věnuje osobě ohrožené), které v konečném kontextu napovídají o míře ohrožení oběti domácího násilí a pomáhají zhodnotit bezpečnostní rizika nejen zasahujícím policistům, ale právě i oběti. Na tyto otázky může odpovídat téměř kdokoliv, kdo je přímo zainteresován v dané konfliktní situaci. Nemusí to být nutně oběť. Odpovídat může oznamovatel (např. soused) nebo i samotný pachatel. Důležité ovšem je, že existuje jednotné pomocné vodítko, které významně pomáhá ke zjištění informací důležitých pro úspěšný zásah proti domácímu násilí.

Více informací k této problematice ani podrobný seznam těchto indikačních otázek se mi však nepodařilo získat s ohledem na jejich závažnost, využitelnost a praktickou důležitost.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 REALIZACE INSTITUTU VYKÁZÁNÍ

Zavedení institutu vykázání se nejvíce dotýká činnosti pracovníků, kteří jsou podle zákona o vykázání povinni tuto problematiku řešit a zasahovat při ní do soukromí a života všech osob, kterých se konkrétní případ domácího násilí bezprostředně dotýká.

3.1 Deskriptivní výzkumný problém

Za využití kvantitativní metodologie se pomocí řízeného rozhovoru snažím získat od pracovníků, řešících oblast domácího násilí, jejich názory, zkušenosti a poznatky z profesní praxe na institut vykázání a jeho uskutečňování. Těmito profesemi mám na mysli příslušníky Policie ČR, pracovníky intervenčních center a orgánů sociálně-právní ochrany dětí, kteří mi tak vytváří základní výzkumný vzorek.

Vzhledem k tomu, že používám metodu řízeného rozhovoru, že realizace takového výzkumu je hodně náročná (nejen z hlediska času) a hlavně že pracovníků specializovaných výhradně na tuto problematiku je ve Zlíně poměrně málo, však pracuji pouze s výběrovým vzorkem, který tvoří 14 policistů, 4 pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, 1 pracovník poradny pro rodinu a 1 pracovník intervenčního centra (jediný pracovník intervenčního centra ve Zlínském kraji). Předpokládám, že jejich odpovědi potvrdí mou hypotézu o tom, že institut vykázání napomáhá při řešení domácího násilí.

4 VÝZKUM

Připravený rozhovor tvoří 12 otázek, z nichž 10 jsou jednoduché otázky typu „ano X ne“, jedna otázka je hodnotící a jedna otevřená. Zároveň se také každého tázaného ptám i na věk a rozlišuji pohlaví. Odpovědi mi poskytlo 11 mužů (všichni příslušníci Police ČR) a 9 žen, přičemž rovná polovina dotázaných byla ve věku mezi 31 a 40 lety, čtvrtina ve věku 41 – 50 let, čtyřem bylo 50 nebo více let a jen jeden respondent spadl do věkové kategorie 18 – 30 let. Ke každé otázce rozhovoru podávám přehledné výsledky o odpovědích všech respondentů.

1. Setkal/a jste se s domácím násilím při výkonu své profese?

ano 15 75%

ne 5 25%

Tři čtvrtiny dotázaných se již s domácím násilím při výkonu své profese setkali, ale jedna čtvrtina dosud ne.

2. Myslíte, že může chování oběti nějak ovlivnit jednání agresora?

ano 18 90%

ne 2 10%

Velká většina respondentů na tuto otázku odpovídala ano, ale někteří z nich poukazovali na to, že osoba ohrožená domácím násilím může svým chováním ovlivnit jednání útočníka hlavně počátcích tohoto problému.

3. Souhlasíte se zavedením institutu vykázání?

ano 18 90%

ne 2 10%

Až na dvě výjimky všichni dotázaní se zavedením institutu vykázání souhlasí.

4. Napomáhá institut vykázání k řešení domácího násilí?

ano 12 60%

ne 8 40%

Ani jeden z dotazovaných si nebyl svou odpovědí na tuto otázku úplně jistý, ale nadpoloviční většina se domnívá, že ano.

5. Myslíte, že vykázaní samotné může přispět ke skončení domácího násilí v konkrétním případě?

ano 9 45%

ne 11 55%

Devět odpovědí je kladných, ale jedenáct odpovědí, což je 55%, tvrdí opak.

6. Myslíte, že doba vykázaní, tj. 10 dnů, je dostatečně dlouhá pro možnost začít řešit problém domácího násilí ze strany ohrožené osoby?

ano 9 45%

ne 11 55%

Více než polovina respondentů si také myslí, že doba, kterou institut vykázaní nabízí oběti k ujasnění si své situace a možnosti začít ji řešit, by měla být delší.

7. Měl by být agresor podroben psychologickému vyšetření, případně se podrobit psycho-terapii?

ano 19 95%

ne 1 5%

Kromě jednoho člověka, si všichni dotázaní myslí, že agresor by měl být přiměn k tomu, aby se nechal vyšetřit psychologem. Zároveň však přidávají otázku: „Ale kdo ho k tomu přinutí?“ Jeden z oslovených si dokonce myslí, že i osoba ohrožená by měla takové vyšetření podstoupit.

8. Je podle Vás veřejnost o nové možnosti řešení domácího násilí dostatečně informována?

ano 6 30%

ne 14 70%

Podle názorů, mnou oslovených profesionálů, by se informovanost veřejnosti měla ještě zkvalitnit.

9. Myslíte, že se dá institut vykázání zneužít?

ano 19 95%

ne 1 5%

Kromě jednoho policisty si všichni oslovení profesionálové myslí, že pokud někdo bude chtít institut vykázání skutečně zneužít, nic mu v tom nezabrání.

10. Může podle Vás institut vykázání působit i preventivně?

ano 15 75%

ne 5 25%

Tři čtvrtiny dotázaných si myslí, že institut vykázání může zastrašit potenciálního pachatele natolik, že domácí násilí nepropukne, popř. že se tento problém ve svém zárodečném stádiu nebude prohlubovat.

11. Tato otázka mi měla ukázat míru spokojenosti pracovníků řešících problematiku domácího násilí se způsobem zavádění institutu vykázání a zněním zákona č. 135/2006 Sb. a to na stupnici od jedné do pěti.

Jen jeden člověk je se zněním nového zákona a jeho realizací spokojen, rovná polovina je spíše spokojena, čtyři lidé si myslí, že to nemohou nijak ovlivnit, a tak je jim to v podstatě jedno a čtyři odpovědi zněly spíše nespokojen. Nejvíc překvapující pro mě byla odpověď jedné pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí, která zněla: „Nejsem obeznámena se zněním tohoto zákona.“

12. Na poslední otázku jsem chtěl od každého tázaného slyšet vlastní doporučení, jak by měla osoba ohrožená domácím násilím reagovat a postupovat.

Odpovědi na tuto otázku byly téměř identické. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že celá věc se má začít řešit v co nejučtější stádiu, jen někteří by byli ochotni dát útočnickovi ještě šanci a začít problém řešit až po opakovaném násilí. Většina odpovědí obsahovala doporučení, aby si osoba ohrožená domácím násilím nenechávala problém pro sebe, ale vystoupila s ním na veřejnost, svěřila se důvěryhodným blízkým a hledala oporu v intervenčních centrech, poradnách pro rodinu apod. Ve všech odpovědích ovšem figurovala slova jako „odchod, rozchod“ nebo „rozvod“, popř. fráze „spálit za sebou mosty“. Všechna doporučení také odkazovala na Policii České republiky a některá také na nově zavedenou možnost násilnou osobu vykázat a následně popř. trestně stíhat.

Jen jedna jediná odpověď na tuto otázku se lišila. Jeden policista s věkem nad 50 let odpověděl bez jakéhokoliv přemýšlení: „Zůstat sám.“

Zajímavým postřehem je i to, že 44% oslovených žen se dosud při své profesi s domácím násilím ani nesetkalo a to dvě policistky a dvě pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kdežto u mužů se s touto problematikou zatím osobně nesetkal jen jeden policista.

Další zajímavostí je pro mě to, že věkový rozdíl mezi některými respondenty byl i třicet let, ale přesto to nemělo žádný vliv na jejich názorovou podobnost.

ZÁVĚR

Pozitivní výsledky zavedení nových zákonných opatření na sebe nenechaly dlouho čekat a hned za první měsíc účinnosti těchto úprav se projevilo jejich ustanovení jako krok správným směrem. Jen za leden roku 2007 bylo v České republice vykázáno 89 násilných osob a pouze jedna z nich byla žena, což částečně potvrzuje nejčastější model domácího násilí. Převažující skupinou ohrožených osob byla v tomto období věková kategorie 31 – 40 let [online]<<http://www.donalinka.cz>>[cit. 2007-05-02].

Obecně lze konstatovat, že správnost a důležitost zavedení zákona o vykázání se potvrzuje i mnou prováděným výzkumem, protože většina respondentů se zavedením zákona o vykázání souhlasí a je s jeho zněním a aplikací do praxe poměrně spokojená. Více než polovina všech dotazovaných si také myslí, že institut vykázání napomáhá k řešení problematiky domácího násilí a rovněž působí výrazně na poli prevence proti takovému jednání.

Velikost mého výzkumného vzorku však neumožňuje tyto získané informace generalizovat a objektivně přenést na názory všech příslušníků Policie ČR, pracovníků intervenčních center a ani orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Bohužel se výsledky mé práce mohou vztahovat pouze k tomuto výběrovému souboru pomáhajících profesionálů.

To ale nemění nic na tom, že zákon o vykázání je účinný už téměř půl roku a i přes nepatrné „dětské choroby“ (tím mám na mysli drobné „nevychytané mouchy“) v počátcích jeho fungování se zatím jeví jako jeden z dalších důležitých kroků k zastavení jednoho z nejfrekventovanějších druhů latentní kriminality.

Během provádění řízených rozhovorů jsem se setkal se třemi velmi odlišnými profesemi, které mají při řešení problému s domácím násilím jeden zásadní společný cíl a to je: zastavit utrpení osoby ohrožené domácím násilím, pomoci jí začít znovu „normálně“ žít a zajistit, aby pachatel dostal zasloužený trest a pokusil se o svou nápravu.

Velkým překvapením pro mne bylo, že všichni tito lidé, které jsem svým rozhovorem zdržoval od jejich práce, ke mně přistupovali přátelsky, vstřícně a ochotně.

Myslím, že tato práce je objektivním a celkem pozitivním zhodnocením zákona o vykázání a věřím, že jeho důležitost se v budoucnu projeví, pokud je to vůbec možné, absolutním vymizením lidí, kteří ubližují těm, jimž na nich záleží.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.

VODÁČKOVÁ, D a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

[online]<<http://www.bkb.cz>>

[online]<<http://www.domacinasili.info>>

[online]<<http://www.donalinka.cz>>

Zákon č. 135/2006 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
např.	například
popř.	popřípadě
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
Sb.	Sbírky zákonů
%	procentuální vyjádření
§	paragraf

SEZNAM PŘÍLOH

P I Předloha otázek použitých při řízeném rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ŘÍZENÉMU ROZHOVORU

Pohlaví: muž X žena

Věk: 18 – 30 let 31 – 40 let 41 – 50 let 50 a více let

1. Setkal/a jste se s domácím násilím při výkonu své profese?
2. Myslíte, že může chování oběti nějak ovlivnit jednání agresora?
3. Souhlasíte se zavedením institutu vykázání?
4. Napomáhá institut vykázání k řešení domácího násilí?
5. Myslíte, že vykázání samotné může přispět ke skončení domácího násilí v konkrétním případě?
6. Myslíte, že doba vykázání, tj. 10 dnů, je dostatečně dlouhá pro možnost začít řešit problém domácího násilí ze strany ohrožené osoby?
7. Měl by být agresor podroben psychologickému vyšetření, případně se podrobit psychoterapii?
8. Je podle Vás veřejnost o nové možnosti řešení domácího násilí dostatečně informována?
9. Myslíte, že se dá institut vykázání zneužít?
10. Může podle Vás institut vykázání působit i preventivně?
11. Nakolik jste spokojen/a se zněním zákona o vykázání a způsobem jeho aplikace do praxe?
 - spokojen
 - spíše spokojen
 - je mi to jedno, stejně to neovlivním
 - spíše nespokojen
 - nespokojen
12. Jaký postup byste Vy osobně doporučil/a osobě ohrožené domácím násilím?